

Tiems, kurie regi širdimi

Kartą mėlynoje planetoje...

Arturo Astorgo regos sistemos centrinius kūgalius sužadina 580 nanometrų dažnio bangų pliūpsnis. Netrukus jo smegenis perskrodžia elektrinis impulsas ir pasiekia žievės sritį V4.

Tokį poveikį jam daro žalia spalva. Tiksliau, obuolio žalumo saulės akiniai, dengiantys kaimynės akis, kol jis, nė nemėgindamas slėptis, atkakliai stebi ją pro atdarą didžiulį langą. Labiausiai jį žavi ne mažos standžios moters krūtys, ne tobulai proporcingas kūnas, vis šmėkštelintis po praskleistu chalatu, o tai, kad ji namie nešioja didelius žėrinčius akinius.

Vos už kelių metrų nuo jo gyvenanti moteris su užsidegimu baksnoja išmanųjį *BlackBerry*. Po 14-oje apygardoje esantį savo butą, kurio langų nedengia užuolaidos, ji dažnai vaikštinėja nusirengusi, bet niekada nenusiima akinių. Arturas jau ne kartą sapnavo, kaip jis juos atsargiai pakelia ir pažvelgia į akis. Tik visada pabunda šioje sapno vietoje, taip

ir nesulaukęs pabaigos. Jis ją dažnai sutinka kvartale, dažniausiai už rankos vedasi penkerių ar šešerių metų mergaitę, bet niekuomet nesiryžo užkalbinti. Kadaise nestokodavęs pasitikėjimo savimi, dabar jis tebuvo savo paties blankus šešėlis.

Nuo pat gimimo Arturas jaučiasi lyg gana klas-tingo angelo sargo bandomasis triušis. Angelo, kuris privertė jį gimti kairėje. Kairiajame Senos krante – tam, kad labai anksti suvoktų kultūros svarbą, ir dar pasiturinčioje kairiųjų intelektualų šeimoje. Net padarė jį kairiarankiu. Todėl jis visuomet buvo įsitikinęs, kad yra ne toks, kaip visi.

Kairę mėgstantis angelas sargas pasirodė esąs dar ir apsukrus. Jis nepagailėjo Arturui dailaus veidelio, o nosį suformavo smūgiais regbio rungtynėse. Panašumas į Belmondo padėjo suvilioti dar daugiau merginų privačiuose Sen Žermen de Prè licėjuose, paskui – pusėtinėje verslo mokykloje. Jo angelas dargi drėbtelėjo jam šiek tiek daugiau talento nei vidutiniokui, be to, visur, ko tik jis griebdavosi. Regbis, mokslai, karjera – angelas visur skyrė papildomų pliusų. Pradėjęs tarptautinę prekybą, Arturas tapo triumfuojančiu trisdešimtmečiu. Jis nesusilaukė vaikų, nesusikūrė stabilių santykių – buvo pernelyg egocentriškas, kad laikytų šunį ar bent auksinę žuve-

lę. Arturas brangino tik japoniško gintarinio viskio kolekciją ir platininę kortelę, skirtą kaupti nuskristas mylias. Pastaroji leido jam viso pasaulio oro uostuose verslo klasės registracijos langelį pasiekti raudonuoju kilimu, ir jis nesusilaikydavo nenutaisęs patenkintos savimi povyzos, lenkdamas keleivius, laukiančius eilėje ant paprasčiausio pilko kilimo. Buvo tvirtai įsitikinęs, kad visi su pavydu žvelgia į jo beveik dviejų metrų ūgio kūną, lyg šis simbolizuotų rausvos spalvos apartamentus.

Paskui jo angelas nusprendė pakeisti savo plunksnų spalvą. Tiksliau, suteikti jiems bitumo atspalvį. Pirmiausia Artūras išsimylėjo moterį, kuri jį metė kaip seną nudėvėtą kojine. Tuo pačiu metu jo tėvai pasuko skirtingais keliais, nusprendę pradėti naują gyvenimą. Arturas atsidūrė juos skiriančioje properšoje. Tėvas išgyveno antrą jaunystę, pametęs galvą dėl moters, kuri būtų tikusi jam į dukteris. O apie motiną, iškeliavusią apmąstyti žmogiškąjį būvį į vieną iš Indijos ašramų, jis daugiau niekada nieko nebegirdėjo. Arturas ėmė gerti. Vis daugiau ir daugiau. Jis prisimindavo regbį tik tada, kai buvo aplaistomos pergalės. Žali šviesos signalai pamažu tapo tamsiausiu žaliu buteliu.

Vos per kelis mėnesius jis prarado darbą, draugus, pasitikėjimą savimi ir vairuotojo pažymėjimą,

kurio neteko, kai jį sučiupo prie vairo su dviem promilėmis alkoholio kraujyje. Dviem promilėmis, dėl kurių paskui jis priaugo dvidešimt kilogramų.

Vėliau trejus metus iš eilės Arturas daugybę kartų nenuėjo į pokalbius dėl darbo, todėl darbo birža pagrasino išbrauksianti jį iš sąrašo, jei jis nepasirodys Monruže įsikūrusiame sename spalvotų pieštukų fabrike „Gastonas Kliuzelis“, kuris kaip sykis ieško prekybininko. Arturą labiau vilioja mintis įsidarbinti didelėje tarptautinėje kompanijoje, bet jis neturi kito pasirinkimo, jei nenori prarasti pašalpos, nes kitaip jo sąskaitoje imtų mirksėti pavojaus raudona lemputė.

„Gastono Kliuzelio“ fabrike po karo dirbo trys šimtai žmonių, ir bemaž trimis šimtais mažiau jų dirba tą dieną, kai Arturas pasirodo pas įkūrėjo pro-vaikaitį Adrijeną Kliuzelį, beviltiškai laukiantį, kol likimas atsiųs žmogų, galintį išgelbėti jo įmonę.

Pokalbiui dėl darbo būtina pasiruošti. Arturas siekė, kad susitikimas nepavyktų, tad išsirinko labiausiai akį rėžiančią aprangą: senus morkų spalvos marškinius, nasturtos raudonumo batus, rusvai žalsvas kelnės ir žydras kojines. Jis kaip reikiant pasistengė ir net užsimovė violetines it baklažanai trumpi-kes, šia gražia spalva nusidažo jo skruostai, iki dugno ištuštinus *côtes-de-provence* vyno butelį.

Kliuzelis pasitinka ją prie gamyklos durų ir pa-prašo sekti paskui į kabinetą. Jis iš pirmo žvilgsnio supranta, kad pardavimų kreivė neturi jokių galimy-

bių atsitiesti su šituo juokdariu, kuris kopia laiptais sunkiai puškuodamas.

– Arturai Astorgai, matau, kad daugiau nei trejus metus nieko neveikėte.

– Aš taip nepasakyčiau. Nuo ryto iki vakaro būdavau paskendęs apmąstymuose. O ypač daug minydavau apie spalvas!

– Ką turite galvoje?

– Na, kaip pavyzdį paimk spalvotus pieštukus, – toliau kalba Arturas, be leidimo tujindamas pašnekovą. – Jais savo šedevrus kūrė tokie genijai kaip Matisas, Tuluz-Lотреkas ar Pikasas. Žinojai?

Kliuzelis, bandydamas suprasti, ar Arturas iš jo šaiposi, klausimą ir tujinimą nuleidžia negirdomis.

– Šiame darbe, į kurį kandidatuojate, jūsų užduotis būtų plėtoti mūsų pieštukų apyvartą.

– Kokia atsakomybė! Ar žinai, kad žodis „pieštukas“ kilo iš senosios prancūzų kalbos žodžio „*créon*“, reiškiančio „kreidą“?

Arturas stabteli ir nutaisęs kuo lyriškesnį balsą sušunka:

– Mes kuriame kreida! Kuriame pieštukais! To-kiu būdu atsiduriame kūrybos genezėje.

Kliuzelis dar šiek tiek prasižioja ir nurijęs apmaudą kreipiasi daugiskaita.

– Dėkoju, mes jums paskambinsime.

Iš tikrųjų Kliuzeliui paskambino pati darbo biržos konsultantė ir informavo, kad šio kandidato bedarbio pašalpos terminas yra bepasibaigias, todėl, pasinaudojus reintegracijos parama, jis beveik nieko nekainuos jį įdarbinusiai įmonei.

Štai taip Arturas, pats to visai nenorėdamas, pradeda prekybos vadybininko karjerą. Kadaisė jis pasirašinėdavo tarptautines sutartis, o dabar yra priverstas beviltiškai įtikinėti kaimynystėje įsikūrusią kanceliariinių prekių parduotuvę įsigyti bent kelias „Gastono Kliuzelio“ dėžutes. Kiekvieną rytą pabudęs jis pažada nebeimti nė lašo į burną, bet atėjus vakarui jo pažadas paskęsta alkoholyje. Jis jaučiasi tarsi įsiurbtas juodosios skylės.

Kai po trijų mėnesių Kliuzelis pasikviečia jį į savo kabinetą ir įteikia atleidimo lapelį, motyvuodamas prastais darbo rezultatais, Arturas apsižliumbia. Skruostais teka alkoholiu skiestos ašaros. Nuoširdžios ašaros. Pirmą kartą gyvenime jis pasiduoda. Jis žino pasiekęs dugną. Ir netikėtai suvokia, kad jam labai patinka jausmas, jog pagaliau tapo sąžiningas pats sau. Jis atsisako savimeilės. Ir yra pasiruošęs pakilti.

– Maldauju, – prašo jis tyliai, nusišnypštęs į rankovę, – suteikite man dar vieną galimybę.

Adrijenas Kliuzelis nejaučia jokio gailesčio, bet pasilieka jį. Kaip atpirkimo ožį. Ir negaili išbandymų. Kliuzelis patiki jam gamybos linijos priežiūrą. Arturas kainuoja jam juokingai mažai, nes jo atlyginimas priklauso nuo pardavimų. Kiekvieną dieną Kliuzelis jaučia piktdžiugišką pasitenkinimą, mitydamas tą baltmarškinį, vilkintį mėlyną darbinį kombinezoną. Arturas prižiūri pieštukų gamybą, didžiąją laiko dalį sėdėdamas ant aukštos taburetės. Prastumti nuobodžią dieną padeda senas aplūžęs radijas apvalia rankenėle. Šis kompanionas džeržgiančiu balsu nuo ryto iki vakaro jo būgnelius maitina „France Inter“ laidomis.

Ar pastebėjote, kad mes, vakariečiai, rengiamės ne itin spalvingai? Kodėl į mūsų spintas įsisuko juodos-baltos spalvos mada? Ko gero viskas prasidėjo 1860-aisiais Anglijoje. Eduardas VII, dar būdamas Velso princu, labai mėgo rūkyti cigarus, bet nuolat sulaukdavo žmonos priekaištų, kad tabako dūmai įsigeria į drabužius. Todėl jis paprašė, kad siuvėjas pasiūtų jam specialią aprangą, su kuria jis galėtų lošti kortomis ir rūkyti savo klube Londone. Taip gimė smokingas, kurį labai greitai pamėgo anglų didikai. Buvo labai įžūlu vilkėti tokios pat spalvos drabužiais kaip tarnai! Netrukus ši pingvinų mada perskriejo Atlantą. Baigiantis XIX amžiui ją masiškai perėmė niujorkiečiai. Šis drabužis tapo privaloma vyrų apranga elegantiškose iškilmėse ir labdaros pobūviuose. Net šiandien jis būtinas žengiantiems Kanų festivalio laiptais. Be to, pažvelkite į Džeimsą Bondą – vyrų elegancijos pavyzdį: nėra nė vieno epizodo, kur jis pasirodytų be savo garsiojo

smokingo. Atkreipkite dėmesį, kokias spalvas šiandien renkasi mūsų žinomiausi dizaineriai, tikrieji mados simboliai. Nuo Karlo Lagerfeldo iki Marko Džeikobso ar Šantalės Tomas – visi rengiasi juodai arba juodai ir baltai. Net Žanas Polis Gotjė savo baltą-mėlyną jūreivišką motyvą iškeitė į juodą kostiumą ir tokios pačios spalvos kaklaraištį.

O kaipgi elgėsi moterys? Po Pirmojo pasaulinio karo daugelis jų buvo praradusios vyrus, todėl nešiojo juodus gedulo drabužius. Vis dėlto moterų madą tebediktavo ryškūs Polio Puarė apdarai. Iki tos dienos, kai Koko Šanel sukūrė savo garsiąją trumpą juodą suknelę, kuri 1926-aisiais atsidūrė Vogue viršelyje. Žinoma, ši spalva sukėlė skandalą. Bet ja susižavėjo ponios, tais beprotiškais metais troškusios išsilaisvinti. Vėliau gražiausiomis juodų suknelių ambasadoremis tapo Odrė Hebern ir Katrina Denev. Pasak Karlo Lagerfeldo, šios suknelės yra „stiliaus pagrindų pagrindas“.

O kur dar šios spalvos įtaka abiejų lyčių garderobui daugybėje populiariosios mados reiškinių: juodos odinės „Harley Davidson“ motociklininkų striukės ar Sex pistols albumo „No future“ viršelis. Mielai klausytojai, ar mūsų visuomenės laukia juodaspalvė ateitis?

Iki susitikimo kitą savaitę.

Prodiuserė Silvija paliečia jos petį, duodama ženklą, kad mikrofonas išjungtas.

– Juoda simbolizuoja *No Future*? – pakartoja Silvija. – Koks siaubas!

– Būsiu laiminga, jei toks grasinimas padės žmonėms rengtis bent kiek spalvingiau, – atsako Šarlotė, įjungdama savo *BlackBerry*.

Silvijai – lygiai trisdešimt. Taip ji nusprendė prieš gerus penkiolika metų ir, kad sustabdytų laiką, atsidavė botokso injekcijoms. Vieną dieną Šarlotė paprašė leidimo paliesti jos veidą ir vos susilaikė nenusiviepusi. Nepaisant taisyklingų bruožų, tas veidas, padengtas storu pudros sluoksniu, jai pasirodė atgrasus. „Esi labai graži“, – pamelavo Šarlotė, nenorėdama jos nuliūdinti.

Šarlotė, pasinaudodama garso programa, netruko savo telefono ekrane įjungti vakar paskubomis darytų nuotraukų. Dauguma jų labai prastos kokybės, bet vienoje aiškiai matyti Arturas, rankoje laikantis alų.

– Fotografavau pro langą. Ką matai?

– Kaimyną, kuris ryja tave akimis.

– Kaip jis atrodo?

* Jokios ateities? (Angl.)

– Kaip seksualinis iškrypėlis, – priduria prodiuserė spindinčiomis žydromis akimis. – Kita, nemėgsianti, kad į ją stebeilytų, tavo vietoje seniai būtų sugurinusi jam nosį. Nuostabu...

Šarlotė užsiplieskia.

– Jaučiuosi visai gerai, kai jis yra netoliese.

– Tu turi akis pakaušyje, kurios mato geriau nei mūsų!

– Regiu ne daugiau nei tie, kurie kliaujasi nuojauta, – atšauna ji ir pasitaiso savo obuolio žalumo akinius.

Tai, kad Šarlotė Da Fonseka tapo viena geriausių spalvų žinovių, kalta paprasčiausia provokacija. Kai neurologijos studijų praktikos vadovas, kurio ji negalėjo pakęsti, vieną dieną pasiteiravo, kokia būsianti jos disertacijos tema, ji nedvejodama atsakė, kad „spalvos“.

– Juokaujate? – nustebo profesorius.

– Kodėl? – atsakė ji tokiu švelniu balsu kaip ir jos šypsena. – Jūs ne blogiau už mane žinote, kad spalva tėra iliuzija. Kaip sakė Mišelis Pasturo, ji egzistuoja tik tada, kai į ją žvelgiame. Pasaulyje nerasite dviejų žmonių, kurie spalvas matytų visiškai vienodai. Asmeniškai aš nesu paveikta šios regėjimo apgaulės. Todėl galiu vertinti iš tokios perspektyvos, kokios jūs neturite.

Kaip tik tą akimirką akademikas ją ėmė laikyti ne tik labai dailia akląja, nuolat lydimą šuns, bet ir gabia studente, kokia ji iš tikrųjų buvo. Jis jai padėjo ir skatino labiau nei bet kurį kitą studentą. Po trejų metų Šarlotė tapo aukštos klasės specialiste ir buvo išskėstomis rankomis priimta į Nacionalinį tyrimų centrą. Prabėgus keliems mėnesiams apie šią neeilinę mokslininkę sužinojo „France Inter“ vyriausiasis redaktorius Medis Tokas ir panorą ją persivilioti. Jis ketino sukurti apžvalginę laidą, populiarinančią naujausius mokslinius atradimus apie spalvas, pagražintą smagiais istoriniais pasakojimais, kurie taip patinka klausytojams. Šarlotė, prieš priimdama pasiūlymą, iškėlė vieną sąlygą: kad jos negalia netaptų pretekstu kelti radijo reitingus. Per pirmą bandomąjį mėnesį jos apžvalga tapo viena labiausiai klausomų interneto laidų.

Gimus dukrai, Šarlotė norėjo praleisti su ja kuo daugiau laiko, todėl laikinai išėjo iš darbo Nacionaliniame tyrimų centre. Žinomumas jai leido publikuoti savo straipsnius įvairiuose žurnaluose ir užsidirbti pragyvenimui, nors ji visuomet atsisakydavo dalyvauti konferencijose ar televizijos laidose. Ji troško, kad visas dėmesys būtų sutelktas į mokslo pažangą spalvų suvokimo srityje, bet nenukryptų į jos aklumą.

Tad tik radijo stoties darbuotojai ir jos artimieji žino, kad balsas, dėstantis apie spalvas, pavyzdžiui, kad, mėlyna spalva yra šiltesnė už raudoną (grynai fiziniu požiūriu ir priešingai mūsų pojūčiams), priklauso žmogui, niekada neregėjusiam nei raudonos, nei mėlynos.